

Tisztségek és feladatok, az egyház szerkezete

Ebben a tanulmányban szeretnénk körvonalazni, hogyan gondolkodunk az egyházi "tisztségekről" és feladatokról. Néhány idetartozó alapelv felvázolását követően röviden ismertetjük az újszövetségi idők egyházszerkezetét, majd összehasonlítjuk azt a mai, intézményesült egyházak helyzetével. Végezetül elmagyarázzuk, hogy miért nem választunk magunknak egy pásztor, és miért döntöttünk úgy, hogy visszatérünk az újszövetségi egyházszerkezethez.

MINDEN KERESZTÉNY TESTVÉR

Jézus Krisztus az Egyház feje. Jézusnak minden kereszténnyel közvetlen és élő kapcsolata van, bármiféle egyéb közvetítő nélkül.

Mert egy az Isten, egy a közbenjáró Isten és emberek között, az ember Krisztus Jézus. (1 Timóteus levél 2:5)

Minden keresztény testvér, és ajándékainak megfelelően együtt visel gondot az Egyházra.

Isten szerkesztette így a testet egybe: az alacsonyabb rendűnek nagyobb tisztességet adva, hogy ne legyen meghasonlás a testben, hanem kölcsönösen gondoskodjanak egymásról a tagok. (1 Korinthus levél 12:24-25)

De ti ne hívassátok magatokat mesternek, mert egy a ti mesteretek, ti pedig mindnyájan testvérek vagytok. Atyátoknak se szólítsatok senkit a földön, mert egy a ti Atyátok, aki a mennyben van. Ne hívassátok magatokat tanítóknak se, mert egy a ti tanítótok: a Krisztus. Aki pedig a legnagyobb közöttetek, az legyen szolgátok! Mert aki felmagasztalja magát, megaláztatik, és aki megalázza magát, felmagasztaltatik. (Máté 23:8-12)

Vannak különbségek a keresztények között tapasztalatban, bibliaismeretben és az Istennek való engedelmisségben. Tudatában kell lennünk ezeknek a különbségeknek, de soha nem szabad alapvető különbségeknek tekinteni ezeket. A keresztényeket nem oszthatjuk két csoportba - azokra, akik képesek Isten akaratát kijelenteni, és az őket követőkre (ti. klerikusokra és laikusokra; Szent Szellem keresztségben részesültekre és olyanokra, akiknek még nincs meg a Szent Szellem keresztségük stb.). A tanulmány végén elmagyarázunk néhány ígérést, amelyeket gyakran félreértelmeznek ezzel összefüggésben.

AZ ÚJSZÖVETSÉGI KOR EGYHÁZSZERKEZETE

VÉNEK

Az Apostolok Cselekedeteiben számos példát találunk arra, hogy az apostolok véneket választottak:

Miután pedig gyülekezetenként elöljárókat választottak nekik, böjtölve és imádkozva az Úrnak ajánlották őket, akiben hittek. (Apostolok cselekedetei 14:23)

A vének (görög: presbyteros) az egyház felvigyázói (görög: episkopos) és pásztorai (görög: poimenes) is egyben.

Milétoszból azután elküldött Efezusba, és magához hívatta a gyülekezet véneit. (Apostolok cselekedetei 20:17)

Ebben a szövegösszefüggésben ugyanazokról az emberekről van szó a továbbiakban is:

Viseljetek gondot tehát magatokra és az egész nyájra, amelynek őrizőivé tett titeket a Szentlélek, hogy legeltessétek az Isten egyházát, amelyet tulajdon vérével szerzett. (Apostolok cselekedetei 20:28)

Ezeknek a fogalmaknak a felcserélhetősége mutatja, hogy nem a hierarchia különböző szintjeit írják le. Ugyanarra a feladatra vonatkoznak különböző szempontokból. Néha a felvigyázó szót (episkopos) püspököknek fordítják. A Bibliában az episkopos egyszerűen vént jelent, és távol van a mai úgynevezett püspököktől. Valójában csak a második században alakult ki az, hogy egy város egy gyülekezetének egy személy lett a vezetője. Ez nem így volt az apostolok idejében, amikor a gyülekezeteket nem egy személy vezette, hanem több vén együtt.

Többes számban szólítja meg a véneket a Filippi levél 1:1 és az 1 Péter levél 5:1-5 is.

Pál és Timóteus, Krisztus Jézus szolgálói, mindazoknak a Krisztus Jézusban hívő szenteknek, akik Filippiben vannak, püspökeikkel és diakónusaikkal együtt... (Filippi levél 1:1)

A közöttetek levő presbitereket pedig kérem én, a presbitertárs és Krisztus Jézus szenvedésének tanúja... (1 Péter levél 5:1)

Az Apostolok cselekedetei 14:23-ban és a Titusz levél 1:5-ben több vént választottak. Ez a szerkezet egyfajta védelem volt a tévtanításokkal szemben. Ha a vének közül valamelyik eltévelyedett, a többiek helyreigazították.

Viseljetek gondot tehát magatokra és az egész nyájra, amelynek őrizőivé tett titeket a Szentlélek, ... sőt közületek is támadnak majd férfiak, akik fonák dolgokat beszélnek, hogy magukhoz vonzzák a tanítványokat... (Apostolok cselekedetei 20:28,30)

Védelem volt azzal a veszéllyel szemben is, hogy valaki kiemelt pozíciót szerezzen, amit a 3 János levél 9 is kritizál:

Írtam valamit a gyülekezetnek, de Diotrefész, aki köztünk elsősége vágyik, nem fogad el minket.

A keresztény gyülekezet fent bemutatott kollektív vezetése nem jelenti azt, hogy mindent a vének döntenek el. A Máté evangélium 18:15-18-ban Jézus rámutat, hogy a legfontosabb döntéseket az egész gyülekezetnek kell meghoznia:

Ha vétkezik atyádfia, menj el, intsd meg négyszemközt: ha hallgat rád, megnyerted atyádfiát. Ha pedig nem hallgat rád, végy magad mellé még egy vagy két embert, hogy két vagy három tanú szava erősítsen meg minden vallomást. Ha nem hallgat rájuk, mondd meg a gyülekezetnek. Ha a gyülekezetre sem hallgat, tekintsd olyannak, mint a pogányt vagy a vámszedőt. Bizony, mondom néktek: amit megköttök a földön, oldva lesz a mennyben is, amit pedig feloldotok a földön, oldva lesz a mennyben is.

Minden keresztény felelős a tanításért és az egyház — ami Krisztus teste — döntéseiért. Egy vén nem helyettesítheti a test funkcióját, hanem a test egészségéről kell gondoskodnia.

DIAKÓNUSOK

A Filippi levél 1:1-ben diakónusokról is olvashatunk. A szó "szolgát", "segítőt" vagy "szolgálót" jelent. Erre visszavezethető kifejezéseket találhatunk az Apostolok cselekedetei 6:1-6-ban.

... mellőzik a közülük való özvegyasszonyokat a mindennapi szolgálatban. (Apostolok cselekedetei 6:1; szó szerint: „mindennapi szolgálat”, görögül: diakonia)

... Nem helyes az, hogy az Isten igéjét elhanyagolva mi szolgáljunk az asztaloknál. (Apostolok cselekedetei 6:2; „szolgálni” görögül: diakonein)

A téma az étel elosztása a szorult helyzetű keresztények között. Az apostolok kijelöltek hét tanítványt, akik elvállalták ezt a szolgálatot. Ez az ige nem nevezi őket diakónusnak, de nagyon valószínű, hogy a Filippi levél 1:1-ben és az 1 Timóteus levél 3:8-ban használt diakónus szó is az anyagi dolgok megszervezésének és elosztásának szolgálatával van kapcsolatban.

AZ EGYHÁZ SZERKEZETE AZ APOSTOLI KOR UTÁN

Péter és Pál apostolok halála után az egyházszerkezetben nem volt lényegi változás. Ezt láthatjuk egy levélből, amelyet a római keresztény gyülekezet írt Korinthusba i.sz. 70 környékén. Ez a levél Kelemen első leveleként vált ismertté. Nem képezi az Újszövetség részét, és lentebb mi is csupán történelmi dokumentumként idézünk belőle. A levél fő tárgya a véneknek kijáró tisztelet. Ezt olvassuk:

Nem kis mértékben vétkeznénk, ha kivetnénk azokat az episzkopátusból, akik feddhetetlenül és szentül töltötték be ezt a szolgálatot. Boldogok az előttünk járt presbiterek, gyümölcsöző és tökéletes megnyugvásba lett részük, nem kell már attól tartaniuk, hogy valaki is kimozdíthatná őket a nekik készített helyről. Nekünk pedig azt kellett meglátnunk, hogy ti néhányat, akik példaadóan éltek

közöttetek, a kifogástalanul végzett, tiszteletet érdemlő szent szolgálatukból elmozdítottatok. (1 Kelemen levél 44:4-6)

Olyan presbiterekről (vénekről) olvasunk, akik az episzkopátus (felvigyázóság) feladatát látták el. Az „episkopos” (felvigyázó) és a „presbyteros” (vén) fogalmak még egy helyen egymás szinonimáiként fordulnak elő ebben a levélben, ugyanakkor semmi utalást nem találunk egyszemélyű vezetőre. Láthatjuk, hogy a fent leírt újszövetségi egyházszerkezet még az apostolok halálát követően sem változott. Az apostolok még akkor sem választottak egyszemélyű vezetőket a helyi gyülekezetek élére, amikor készültek elhagyni ezt a világot. Így, mikor Pál végül eltávozott az efezusi gyülekezetből, – habár tudatában volt annak a veszélynek, hogy néhány keresztény elbukhat – egyszerűen ezt mondta:

Most pedig az Istennek és kegyelme igéjének ajánllak titeket... (Apostolok cselekedetei 20:32)

A második század elején azonban már majdnem minden helyi keresztény közösségben megtalálhatóak az egyszemélyű vezetők. "Episkopoi"-nak (felvigyázóknak) nevezték őket, ami eredetileg a vének szinonimája volt. Antiókhiai Ignác (kb. Kr.u. 35–110) leveleiben úgy olvasunk róluk, hogy közben semmiféle utalást nem találunk az apostolok általi megbízatásukra. (A Római Katolikus és az Ortodox szervezetek azt állítják, hogy a "papokat" az apostolok utódainak, azaz a püspököknek kellett kiválasztaniuk (apostoli utódlás tanítása.) Egy ember szerepének ilyenén hangsúlyozása teljesen távoli az Újszövetségtől. Ignác ekképpen írt:

A püspök nélkül semmi olyat ne tegyetek, ami az egyházzal kapcsolatos. (Szmírna 8:1)

Ez a fejlődés tovább folytatódott, és így a második század végén a Lyonból származó Ireneusz a felvigyázókat („episkopoi”) már az apostolok utódjainak tekintette.

A RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZSZERKEZET

A római katolikus II. vatikáni zsinat (1965) egyik dokumentumában a következőt olvassuk:

A feladat pedig, hogy hitelesen magyarázza Isten írott vagy áthagyományozott igéjét, kizárólag az Egyház eleven Tanítóhivatalára van bízva, mely tekintélyét Jézus Krisztus nevében gyakorolja. Ez a Tanítóhivatal nem Isten szava fölött, hanem annak szolgálatában áll, csak az áthagyományozottat tanítja, amennyiben ezt a Hagyományt isteni parancs alapján, a Szentlélek vezetésével áhítatosan hallgatja, szentül őrzi, hűségesen kifejti, és a hitnek ebből az egyetlen letéteményéből meríti azt, amit Isten kinyilatkoztatásként, hogy higgyük, élénk ad. (Dei verbum 10)

Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a Biblia „kinyitásához” „kulcsra” van szükség. A Római Katolikus Egyház szerint a papok a püspökök képviselőiként birtokolják a Szentírás igaz értelmezésének kulcsát.

János apostol azonban első levelében ekképpen írt minden kereszténynek:

Ezt azokról írtam nektek, akik megtévesztenek titeket, de bennetek megvan az a kenet is, amelyet tőle kaptatok, ezért nincs szükségetek arra, hogy valaki tanítson titeket; sőt amire az ő kenete tanít meg titeket, az igaz, és nem hazugság; és ahogyan megtanított titeket, úgy maradjatok meg őbenne. (1 János levél 2:26-27)

A Szentírás értelmezésének kulcsa a Szent Lélek, aki benne lakik minden keresztényben. Ez a kenet, amelyre János hivatkozik.

A Római Katolikus Egyházban a püspök tekintélyét gyakran az apostolokéval hasonlítják össze. Az apostolok tekintélyét mi egyedüli tekintélyként kezeljük, ami a Jézussal való személyes tapasztalatukból és az egyház alapjainak lefektetésében betöltött szerepükből fakad.

Ezért tehát nem vagytok többé idegenek és jövevények, hanem polgártársai a szenteknek és háza népe Istennek. Mert ráépültetek az apostolok és a próféták alapjára, a sarokkő pedig maga Krisztus Jézus... (Efezus levél 2:19-20)

Pál apostol is összeköti az apostolságát azzal, hogy látta Jézust:

Nem vagyok szabad? Nem vagyok apostol? Nem láttam Jézust, a mi Urunkat? Nem az én munkám eredménye vagytok-e ti az Úrban? (1 Korinthus levél 9:1)

A PROTESTÁNS EGYHÁZ ÉS A SZABADEGYHÁZAK ÁLTALÁNOS EGYHÁZSZERKEZETE

A protestáns és a szabadegyházak többsége elutasítja a püspökök tanítói hivataláról szóló római katolikus tanítást. Ugyanakkor rendszerint szükségesnek látják, hogy a vének fölé egy pásztorat válasszanak. A pásztor látja el a prédikálás feladatát az egyházban és a fontos döntésekben övé az utolsó szó. Az egyik érv, amit emellett a gyakorlat mellett hoznak fel, Timóteus és Titusz példája, akik Pál munkatársai voltak, és jelentős tekintéllyel bírtak Efezusban és Krétában (1 Timóteus levél 1:3, Titusz levél 1:5). Ez az indoklás figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy Timóteus és Titusz Pál apostol munkáját voltak hivatottak befejezni ezeken a helyeken. Nem maradtak ott végérvényesen, és távozásuk után szerepük folytatására semmiféle tisztség vagy hivatal nem került bevezetésre.

Jeromos, az egyik 4. századi egyházatyja, az általánosan elterjedt egyházirányítási formát nem az Úrtól származónak, hanem az egyházon belüli későbbi fejlődésnek tartotta. Ekképpen ír erről:

... Mielőtt az ördög bujtogatása révén szakadások támadtak volna a vallásunkban, és mielőtt az emberek úgy beszéltek volna, hogy „Én Pálé vagyok, én Apollósé és én magáé, Kéfásé.”, az egyházakat együttesen a vének tanácsai irányították. Amint mindnyájuk elkezdte az általuk megkeresztelkedetteket a magáénak tekinteni és nem Krisztusénak, eldőlt az egész világon, hogy a vének közül egyet ki kell választani (minden egyházban – a fordító megjegyzése), és a többi fölé kell állítani, hogy gondot viseljen az egész egyházzal. Ily módon a szakadások magjai elpusztultak. ... Ebből kifolyólag a püspököknek úgy kell tekinteni magukat, mint akik inkább egy szokásnak és nem az Úr parancsának köszönhetően lettek a vének fölé helyezve. A püspöknek az egyházat a vénekkel közösen kell irányítaniuk Mózeset utánozva, aki habár egyedül vezethette volna Izráelt, mégis választott hetven férfit, akikkel együtt ítélte a népet. (Jeromos, Commentarius in epistulam Pauli ad Titum 1:5)

Azonban egy emberi „szokás” alkalmazása nem valódi szellemi megoldás a problémára.

KÖVETKEZTETÉSEK

- (1) Senki sem tévedhetetlen. Minden keresztény kiigazításra szorulhat. Mindenkinek növekednie kell a felelősség-hordozásban. Nem látjuk Isten vezetésének az egyház vagy a helyi keresztény gyülekezet élén álló, egyszemélyű vezető választását.
- (2) Az egyháznak szüksége van vénekre, akik öröködnék a helyes tanítás és gyülekezeti élet felett. A vének tekintélye nem alapulhat egyetemi végzettségen, hanem keresztény erényeken, tapasztalaton és tanításra való alkalmasságon. Az egyházban vannak olyan vének, akiket nem valaki más vagy az előző vének választottak ki hivatalosan. A vének formális kiválasztása azt a célt szolgálja, hogy világossá váljon, ki képes ezt a felelősséget hordozni. A mi körülményeink között a formális kiválasztást nem tartjuk szükségesnek, mivel a mi gyülekezetünk lépésről-lépésre növekedett, és jól ismerjük egymást. Tudjuk, hogy kik a vének közöttünk. Mindezek azonban nem változtatnak az ő feladatukon, és mindaz, amit a vénekkel kapcsolatosan írtunk, vonatkozik rájuk. Részt vesznek az életünkben és mi is az övében. Rendes munka révén megkeresik a pénzüket, mint ahogy mások is. Nekik is szükségük van bátorításra és intésre, mint ahogy másoknak is. Ők is bevallják a bűneiket bármelyik másik kereszténynek. A vének nem az egyedüliek, akik tanítanak.
- (3) Nem azért jövünk össze, hogy egy programon vegyünk részt, hanem azért, hogy kölcsönösen adjunk egymásnak. Könnyű olyan összejövetelen részt venni, ahol előre megszervezett program vár minket. Ez azonban nem tanít felelősségvállalásra. Ha a keresztények nem tanulnak felelősséget vállalni az egyházért, a rossz egyházszerkezet kialakulása elkerülhetetlen. Másokat szeretni azt jelenti, hogy felelősséget vállalunk értük. Pál apostol arra bátorít, hogy hordozzuk ezt a felelősséget:

Én pedig testvéreim, magam is meg vagyok arról győződve, hogy ti is telve vagytok jóssággal, telve a teljes ismerettel, és hogy egymást is tudjátok tanítani. (Róma levél 15:14)

Testvéreim, ha valakit tetten is érnek valamilyen bűnben, ti, akik lelki emberek vagytok, igazítsátok helyre az illetet szelíd lélekkel. De azért vigyázz magadra, hogy kísértésbe ne essél. (Galata levél 6:1)

Azáltal, hogy ezt tesszük, olyan egységet alakíthatunk ki, amelyet nem felülről rendelnek el, hanem a szívünkéből jön. Ez az egység a világ számára is bizonyosság lehet.

De ha valamennyien prófétálnak, és bemegy egy hitetlen vagy be nem avatott, annak mindenki a lelkére beszél, azt mindenki megvizsgálja, és így szívének titkai nyilvánvalóvá lesznek,

úgyhogy arcra borulva imádja az Istent, és hirdeti, hogy az Isten valóban közöttetek van. (1 Korinthus levél 14:24-25)

Nap mint nap tanuljuk ennek a felelősségnek a hordozását, megtartva az alázatot, amely képessé tesz bennünket arra, hogy hallgassunk másokra — idősebb, de ugyanúgy fiatalabb szellemi testvéreinkre is (1 Péter levél 5:5).

GYAKRAN FÉLREÉRTELMEZETT IGÉK

Van két ige, ahol a „felvigyázót” egyes számban találjuk. Az igék a következők: 1 Timóteus levél 3:2 és Titusz levél 1:7. A Titusz levél 1:5-ből viszont látható, hogy az összefüggés több vént feltételez. A „felvigyázó” szó tehát amiatt áll egyes számban, mert ezek az igék a felvigyázókkal szemben támasztott elvárásokról szólnak. Ilyen módon ezek az igék nem állítják, hogy egy felvigyázónak kell lennie.